

БІЛІМ, ЭКОНОМИКА ЖӘНЕ АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ, ЭКОНОМИКИ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

ӘОЖ 636.3 (574.11)

Айтқалиева А.Б., магистрант

Траисова Т.Н., э.ғ.к.

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті, Орал қ.

ҚОЙ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ДАМУЫ - МАҢЫЗДЫ МӘСЕЛЕ

Аннотация

Мақалада Батыс Қазақстан облысындағы қой шаруашылығының халықты азық-түліпен қамтамасыз етудегі орны, қазіргі жағдайы және даму мәселелері қарастырылған.

Түйін сөздер: қой шаруашылығы, қой еті, экономикалық тиімділік.

Қой шаруашылығының экономикалық тиімділігі мен бәсекеге қабілеттілігі малдың өнімділігін арттыруға және олардан алынатын өнімнің сапасын жақсартуға тікелей байланысты, бұл өз кезегінде дәстүрлі асылдандыру әдістерімен ғана емес, сонымен қатар тандалған генетикалық бағалау жүргізу арқылы да қол жеткізіледі. Бүгінгі күні мал шаруашылығының өнімділігін арттыру үшін инновациялық технологиялар мен заманауи білімдерді қолдану және енгізу қажет.

Қазақстандағы ет шикізатының негізгі және дәстүрлі көздерінің бірі - қой еті. Еттің мөлшері және сүйектер мен сіңірлердің үлес салмағы жағынан ол жануарлардың барлық түрлерінен асып түседі. Қой етінің тағамдық құндылығы мен қасиеттері, әсіресе жас белоктың, майдың оңтайлы арақатынасымен және В, РР тобындағы дәрумендердің басқа ет түрлеріне қатысты едәуір жоғары болуымен сипатталады. Оның құрамында калий, натрий, магний, темір, мырыш, йод және басқалары бар.

Қой шаруашылығы ел халқының шикізат пен азық-түлік өнімдерінің нақты түрлеріне қажеттіліктерін қанағаттандыруда маңызды рөл атқарады. Қазақстанға әр түрлі климаттық, экономикалық және этникалық факторлар тән, бұл оның жеке аймақтарында қой өсіру саласының дамуына ерекше әсер етеді.

Жергілікті жағдайларға байланысты қой өсіру процесінде отандық және шетелдік тәжірибені қолдану маңызды. Экономикада қой өсіру саласының қалыптасуын, төмен энергиялы мал шаруашылығы өнімдерін өндіру үшін қолда бар табиғи ресурстарды: азық-түлік (сүті, қозы және жас қой еті) және жеңіл өңдеу өнеркәсібіне арналған шикізат (әр түрлі жүн, қой терісі,) өндірісін толық және ұтымды пайдалану қажеттілігі ретінде қарастырған жөн.

Экспортқа жоғары сапалы қой етін өндіруді ұлғайту қажеттілігі континенталды климатқа бейімделген, нарық талаптарын ескере отырып, ет сапасымен ерекшеленетін мал тұқымдарын өсіру бойынша зерттеулер жүргізу қажеттілігін тудырады. Жаңа типтегі мал тұқымына жоғары сапалы ет, жақсы төзімділік, құнарлылық, ерте жетілу және азық-түлік төлемдерінен басқа да талаптар қойылады.

Қазақстанның батыс аймағында қой санын көбейту үшін де, барлық өнім түрлерін көбейту үшін де үлкен мүмкіндіктер бар. Облыстың жалпы жер қоры 15133,9 мың га құрайды, оның 13 907,3 мыңы ауылшаруашылық жерлері. Оның аумағында ауданы 10 миллион гектардан асатын табиғи жайылымдардың маңызды аймақтары бар, оларды айтарлықтай материалдық шығындарсыз қойларды жайылымға шығаруға пайдалануға болады.

Батыс Қазақстан облысында қойлардың саны 1 миллионға жуықтайды, олар меншіктің әртүрлі формасындағы ұйымдасқан нысандарда - ауылшаруашылық кәсіпорындарында, шаруа қожалықтарында және жеке қосалқы шаруашылықтарда шоғырланған. Асыл тұқымды қой популяциясының үлес салмағы 3,5-тен 4,7% -ке дейін, яғни, орта есеппен 33 мың бас (14,8% - ақжайық тұқымының жартылай биязы жүнді қойлары және 85,2% - еділбай тұқымындағы ірі жүнді қойлар), соның ішінде 20 мыңнан астам аналық бас бар.

Батыс Қазақстан облысының «Ақжайық» тәжірибелік-өндірістік шаруашылығы - Қазақстанның Батыс аймағындағы ет және жүн өнімділігі бойынша ақжайық тұқымының жартылай биязы жүнді қойларының құнды генотиптерін құруға арналған асыл тұқымды репродуктор.

Ақжайық тұқымы қойларының табынында ішкі табиғи ет типі, сондай-ақ ҚР Ауыл шаруашылық Министрлігі мемлекеттік сараптау комиссиясымен апробациядан өткен 3 зауыт желісі құрылды. Соңғы 5 жылда университет мамандарының бастамасымен қойларды еурделі асылдандыру нәтижесінде Батыс Қазақстан облысының Ақжайық ауданында "Қуаныш", "Салтанат", Таскала ауданында "Ізденіс", "Ағайын АА" және Бәйтерек ауданында "Уразбеков" шаруа-фермерлік қожалықтары құрылып, бүгінгі күнге дейін жұмыс істеуде.

Батыс Қазақстан облысы көршілес облыстарға 6000 тоннадан астам, Қырғызстан, Түрікменстан, Әзірбайжан, Ресей және Армения сияқты шетелдерге 2000 тоннадан астам ет экспорттайды. Тірі малдың жыл сайынғы төлдерін сатуды қамтамасыз ету үшін түрік халықтарының 100 миллионнан астам тұрғындары бар және қой етін тұтынудың дәстүрлі мәдениетімен өмір сүретін Солтүстік Иран, Әзірбайжан және Түркия нарықтары қарастырылуда. Облыстың қой шаруашылығында қазіргі таңда 2 маңызды бағыт бар: орталық және оңтүстік аудандар үшін – өнімділіктің мамандандырылған ет-май бағытындағы қылшық жүнді (құйрықты) қой шаруашылығын дамыту, олардың жемшөп базасы, табиғи жайылымдар мен шабындықтарды, әсіресе алыс жайылымдарда орналасқан, ал солтүстік өңірлер үшін – жартылай биязы жүнді (кроссбредті) етті-жүнді бағыттағы қойлар, олардың жемшөп базасы, астық, жүгері және басқа да дақылдар өндірумен байланысты.

Қой шаруашылығының экономикалық тиімділігі мен бәсекеге қабілеттілігі тірі өнімнің өнімділігін арттыруға және олардан алынған өнімнің сапасын жақсартуға тікелей байланысты, бұл өз кезегінде дәстүрлі іріктеу әдістеріне ғана емес, сонымен қатар селекциялық белгілерге генетикалық бағалау жүргізуге және олардың өзара байланысын орнатуға да байланысты.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТ ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенің дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
2. ҚР Ұлттық экономика министрлігінің ресми Интернет-ресурсы-<http://economy.gov.kz>
3. Траисов Б.Б., Овцеводство в ЗКО - история и современность. - ZANGAR - 25.10.2020
4. Бозымов К.К. және т.б. Мал шаруашылығы өнімдерін өндіру технологиясы-Оқу құралы. -Алматы: Альманах, 2019.-352б.
5. АПК в Казахстане: 10 новых задач по улучшению сельского хозяйства. – 2018.(<http://www.strategy2050.kz>).

ТҮЙІН

В статье рассматривается роль, современное состояние и развитие овцеводства в Западно-Казахстанской области.

RESUME

The article examines the role, current state and development of sheep breeding in the West Kazakhstan region.

УДК 657.6 (476)

Гришанова Е.М., студент

Олейник Г.А., студент

Малиновская О.В., к.э.н.

Белорусский государственный экономический университет, г. Минск, Республика Беларусь

АУДИТ В РЕАЛИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19

Аннотация

В статье рассматриваются изменения, касающиеся проведения аудита, вызванные пандемией COVID-19. Отражены особенности проведения дистанционного аудита.

Ключевые слова: аудит, аудиторские процедуры, пандемия, учет.